УДК 616.89-008.434: 37.04:37.06]:373.3
Фартушна Т.О.[1], Семенцова О.М.[2]
[1] студ. гр. УФКСз-315м НУ «Запорізька політехніка»
[2] доц. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОГО СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОДНОЛІТКІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Т.О. Фартушна, О.М. Семенцова

У контексті впровадження інклюзивної освіти одним із пріоритетних завдань сучасної педагогіки є забезпечення соціальної інтеграції дітей з ООП,

зокрема з порушеннями мовлення, в освітнє середовище. Специфіка мовленнєвих та комунікативних труднощів цих дітей може ускладнювати процес міжособистісної взаємодії з однолітками, що нерідко призводить до виникнення бар'єрів у спілкуванні та ризику соціальної ізоляції. З огляду на те, що молодший шкільний вік є важливим етапом формування соціальних установок і моделей комунікативної поведінки, виникає необхідність створення спеціальних педагогічних умов, спрямованих на розвиток толерантного ставлення до однолітків з мовленнєвими порушеннями на основі усвідомленого прийняття відмінностей, розвитку емпатії та готовності до співпраці.

Метою тез є теоретичне дослідження проблеми формування толерантного ставлення учнів початкової школи до однолітків із порушеннями мовлення.

Теоретичні аспекти міжособистісної взаємодії та морального виховання висвітлено у працях І. Беха та В. Бондаря, які наголошують на важливості емпатійного ставлення, поваги та ідеї рівноправності в освітньому середовищі [1; 2]. Безпосередньо проблему формування толерантного ставлення учнів початкової школи до дітей з ООП досліджують Т. Гурова, Я. Бережна та І. Садова [3; 6]. Водночас у наукових розвідках А. Колупаєвої та Н. Софій акцентується увага на необхідності злагодженої міждисциплінарної взаємодії команди супроводу (педагогів, логопеда, психолога) та родин учнів [4]. Проте досі відчувається дефіцит досліджень, які б розкривали алгоритми їхньої співпраці саме під час створення толерантного середовища.

Для визначення рівня сформованості толерантності використовують трикомпонентну структуру, що охоплює такі критерії: когнітивний (знання про особливості взаємодії з дітьми з ООП, відсутність стереотипів), емоційно-ціннісний (емпатія, позитивне ставлення до однолітків) та поведінковий (навички екологічної комунікації, готовність до співпраці) [3].

Серед дієвих практичних інструментів І. Садова визначає застосування ігор на розвиток невербальної передачі інформації, які допомагають дітям відчути комунікативні бар'єри та вчать розпізнавати емоції інших [6]. Використання елементів казкотерапії та бібліотерапії (читання й обговорення історій про подолання труднощів) для усвідомлення цінності індивідуальних відмінностей розглядається в дослідженнях І. Мартиненко та О. Романюк [5]. Метод розв'язання моральних дилем, що стимулює глибоку соціальну рефлексію та емпатію, ґрунтується на концепції морального виховання І. Беха [1]. Своєю чергою, А. Колупаєва та Н. Софій наголошують на важливості спільних творчих проєктів для засвоєння навичок неконфліктної поведінки [4]. О. Філоненко та Л. Возняк доводять, що дієвим інструментом соціалізації учнів із ООП є метод «Коло друзів» [7].

Отже, формування толерантного ставлення учнів початкової школи до однолітків із порушеннями мовлення є комплексним психолого-педагогічним завданням, що поєднує розвиток когнітивних уявлень дітей про індивідуальні відмінності, емпатії та практичних навичок конструктивної комунікації. Перспективою подальших наукових пошуків бачимо дослідження специфіки міждисциплінарної взаємодії команди психолого-педагогічного супроводу та родини у процесі виховання інклюзивної культури молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник для студ. вищ. навч. закл. К.: Либідь, 2008. 848 с.
2. Бондар В. С. Проблемні аспекти навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі : тези доп. XIV міжнар. наук.-практ. конф.* К., 2014. С. 13–14.
3. Гурова Т. В., Бережна Я. І. Формування толерантності у дітей молодшого шкільного віку в умовах інклюзивного навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2021. № 75 (1). С. 112–116.
4. Колупаєва А. А., Софій Н. З. Інклюзивне навчання: перспективи і реалії : навчально-методичний посібник. Київ : ТОВ «Видавничий дім "Плеяди"», 2015. 272 с.
5. Мартиненко І. В., Романюк О. В. Казкотерапія та арт-педагогіка в системі психологічної допомоги дітям із порушеннями мовлення. *Спеціальна психологія.* 2019. Вип. 3. С. 45–52.
6. Садова І. Формування толерантності учнів початкової школи до дітей із особливими освітніми потребами. *Педагогічна освіта: теорія і практика.* 2018. Вип. 24 (1). С. 260–265.
7. Філоненко О., Возняк Л. Технологія «Коло друзів» як засіб соціалізації дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії. *Інноваційна педагогіка.* 2020. Вип. 22. С. 180–184.